

Kansliavdelningen

SOCIALTJÄNSTFÖRVALTNINGEN

Handläggare: Lisbeth Westerlund
Tfn: 08-508 25 016

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2005-04-28

SOCIALTJÄNSTNÄMNDEN
2005-05-19
DNR 106-143/2005

Till
Socialtjänstnämnden

Förutsättningar för att inrätta en ungdomscentral

Svar på motion (2005:19) av Abit Dundar m.fl. (fp)
(1 bilaga)

1. Socialtjänstnämnden hänvisar till tjänsteutlåtandet som svar på remissen.
2. Tjänsteutlåtandet överlämnas till kommunstyrelsen.

Dag Helin

Eddie Friberg

Sammanfattning

Förvaltningen anser att motionärerna tar upp en angelägen frågeställning om hur ungdomar och unga vuxna ska få tillgång till stöd från samhället när problem uppstår. Dagens samhälle är komplext och det kan vara svårt att hitta rätt hjälp. Idén att samla alla resurser som man gör på Ungdomshälsan i Umeå är tilltalande.

Förutsättningarna för att förverkliga denna vision ser emellertid olika ut och det är inte självklart att det som passar i Umeå fungerar lika bra i Stockholm. Inom staden finns ett stort utbud av resurser. Att samla företrädare för alla dessa verksamheter på samma ställe framstår som en omöjlig uppgift. En resurs-samling för unga är på gång då staden har beslutat undersöka förutsättningarna att utveckla s.k. navigatorcentra för unga. Syftet är att förbättra stödet till de mest utsatta ungdomarna och att på sikt minska ungdomsarbetslösheten.

Bakgrund

Kommunstyrelsen har till socialtjänstnämnden för yttrande remitterat motion (2005:19) av Abit Dundar m.fl. (fp) om förutsättningar för att inrätta en ungdomscentral. Remisstiden går ut den 27 maj 2005.

Ärendet har även remitterats till stadsledningskontoret, utbildningsnämnden samt stadsdelsnämnderna Kungsholmen, Skarpnäck och Skärholmen.

Detta tjänsteutlåtande har utarbetats inom kansliavdelningen i samarbete med staben för utredning/projekt och Precens.

Motionen i sammanfattning

En rad olika undersökningar visar att ungdomar som utvecklar psykosocial ohälsa får hjälp alldeles för sent. De hjälpinsatser som finns idag är splittrade mellan olika myndigheter. Det leder ofta till en ineffektiv användning av samhällets resurser och den enskilde ungdomen får inte den hjälp och det stöd han eller hon behöver.

I Umeå har man samlat all hjälp till unga mellan 16 och 25 år under ett tak. Personalen där menar att med många kompetenser och professioner på ett och samma ställe blir besluten snabbare, handläggningen effektivare och den enskilde får bättre hjälp. Genom att tillgängligheten ökar kan ungdomar söka hjälp i ett tidigt skede.

Kommunfullmäktige föreslås besluta att uppdra åt kommunstyrelsen att utreda möjligheterna att inrätta en ungdomscentral på försök, enligt Umeåmodellen.

Lägesrapport från Socialstyrelsen och statligt betänkande

Socialstyrelsen har under april 2005 publicerat rapporten *Ungdomars behov av samhällets stöd – en lägesbeskrivning*. I denna redovisas att ungdomar ofta står rådvilla inför var de ska söka hjälp för bland annat psykiska problem och alkoholproblem. De flesta vänder sig i första hand till skolsköterskan eller ungdomsmottagningarna för att få tips om vart de ska gå.

I rapporten föreslås att speciella ungdomscentraler inrättas för ungdomar mellan 13 och 24 år som de kan vända sig till när de "inte mår bra". Man framhåller att det är viktigt att ungdomar möter behandlare som kan hjälpa till med det de ber om men som också är beredda att lyssna efter det som inte sägs, men som kanske döljer det viktigaste problemet. De föreslagna ungdomscentralerna ska fungera som utbyggda vårdcentraler för unga där medicinsk, psykiatrisk, psykologisk och social expertis samarbetar.

I betänkandet *Unga utanför* (SOU 2003:92) konstateras att ca 25 000-30 000 ungdomar, i åldrarna 16 till 24 år, står utanför skola och arbetsmarknad. Betänkandet presenterar ett antal förslag som syftar till att underlätta ungdomarnas

etablering på arbetsmarknaden. Ett av förslagen är att starta en försöksverksamhet med navigatorcentrum i ett tiotal kommuner i landet. Dessa centra föreslås byggas upp i samverkan mellan kommun, arbetsförmedling, näringsliv och ideella organisationer.

Navigatorcentrum i Stockholm

Med utgångspunkt från betänkandet *Unga utanför* (SOU 2003:92) har staden hos Ungdomsstyrelsen ansökt om att få bli en av de kommuner som får ingå i ett pilotförsök med navigatorcentrum. I avvaktan på beslut om försöksverksamhet tillsatte staden en utredning i oktober 2004. Utredningsresultat och förslag på utformning av navigatorcentrum kommer att presenteras i slutet av maj 2005. Socialtjänstnämnden godkände för sin del inriktningen i utvecklingsarbetet avseende navigatorcentrum i juni 2004, dnr 119-426/2004.

Navigatorcentrum ska utgöra en bas för arbetet med ungdomar som befinner sig utanför skola och arbetsmarknad. Navigatorcentrum ska tydliggöra de resurser som finns på olika håll inom staden och fungera som en plattform som underlättar ett aktivt samarbete över stadsdelsgränser och med externa aktörer. Grundtanken är att skapa sammanhållna noder för aktivt stöd och vägledning till unga, där ”vanliga” arbetsmarknadsåtgärder inte räcker till.

Syftet är att förbättra stödet till de mest utsatta ungdomarna och att på sikt minska ungdomsarbetslösheten. Målgruppen är ungdomar 16 till 24 år som varken studerar, arbetar eller har någon form av sysselsättning och riskerar långvarig arbetslöshet. Ett särskilt fokus ska finnas på den grupp unga som är i riskzon för psykisk/fysisk ohälsa eller missbruk/kriminalitet. Målet för navigatorcentrum ska vara att snabbt kunna vägleda till utbildning eller arbete. Navigatorcentrum ska ta tillvara ungdomarnas resurser och skapande förmåga samt ge dem förutsättningar att aktivt delta i utformningen av verksamheten.

Stadens insatser för ungdomar och unga vuxna

Grunden för stadens insatser för barn och unga är förskola och skola. Alla barn och ungdomar ska gå i skolan till de har gått ut årskurs nio i grundskolan. Det är i skolan man kan nå alla barn och ungdomar. Det är därför oerhört viktigt att skolan fungerar bra och att det finns erforderliga resurser i skolan som kan ge stöd om problem uppstår. Det är också angeläget att skolan samverkar med socialtjänsten om barn och ungdomar. Olika utredningar, nu senast Socialstyrelsens lägesrapport, visar också att barn och ungdomar vänder sig till skolsköterskan och annan skolpersonal om man behöver hjälp och inte vet vart man ska vända sig.

När ungdomarna lämnat grundskolan är det däremot inte självklart att stadens stödinsatser fungerar. Revisionskontoret har granskat hur staden tar sitt uppföljningsansvar för ungdomar mellan 16 och 20 år som inte går i skolan eller har någon annan känd sysselsättning. Granskningen visar bland annat att det

finns oklarheter kring vem som har ansvaret för uppföljningen, att det saknas fungerande rutiner mellan stadsdelsnämnderna och utbildningsnämnden vid övergång från grundskola till gymnasieskola samt att gymnasieskolorna har otillräckliga rutiner när elever avbryter sina studier.

Bristerna leder till att staden saknar en samlad kunskap om vad de ungdomar i åldersgruppen 16 till 20 år gör, som inte fortsätter i gymnasieskolan eller har annan sysselsättning. Socialtjänstnämnden yttrade sig över revisionskontorets rapport den 19 april 2005 och instämde då i kontorets slutsatser om att det är angeläget att generella rutiner kring uppföljningsansvaret utarbetas samt att ansvarsfrågor klargörs.

Nämnden uttalade bland annat också att senast från och med höstterminen 2005 måste fungerande rutiner finnas mellan utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna för ungdomar som inte fortsätter i gymnasieskolan eller som avbryter gymnasieskolan. Vad som behöver regleras är främst former för överföring av information, ansvar för uppföljning och information till ungdomar och deras familjer om insatser som kan erbjudas samt former för samverkan mellan grundskolan och gymnasieskolan. Vidare framhöll nämnden att former för att utveckla samverkan och ungdomars delaktighet i planeringen ingår i det planerade navigatorprojektet.

Stadsdelsnämnderna har förutom ansvaret för skolan bland annat även ansvar för barn och ungdomars fritid. Det erbjuds idag fritidsaktiviteter för barn och unga inom alla stadsdelsnämnder. Därutöver är naturligtvis utbudet av aktiviteter i staden stort. Ibland kanske för stort. Deltagande i många fritidsaktiviteter kan för många barn och unga idag skapa en stressad tillvaro där orken inte räcker till och kraven upplevs som alltför stora för den enskilde.

För att motverka ungdomars droganvändning har kommunfullmäktige i december 2004 beslutat anta STAN-programmet (Stockholms tobaks-, alkohol- och narkotikapolitiska program). Programmet utgör ett övergripande ramverk för ett gemensamt utvecklingsarbete och visar de principer, mål och prioriteringar som gäller i staden som helhet inom områdena tobak, alkohol och narkotika. Programmet vänder sig till *alla* stadens nämnder och bolag.

En förutsättning för ett framgångsrikt drogförebyggande arbete är att staden samarbetar med andra myndigheter och huvudmän inom området som hälso- och sjukvård, polis och kriminalvård. En framgång förutsätter också att staden internt samarbetar mellan olika verksamhetsgrenar, som socialtjänst och skola. Frivilligorganisationer och näringsliv är andra viktiga samverkanspartners.

Precens (Preventionscentrum Stockholm) inom socialtjänstförvaltningen arbetar med implementeringen av STAN-programmet i staden. Enheten ansvarar också för samordnings- och stödinsatser för stadsdelsnämndernas drog- och brottsförebyggande samordnare. Precens bedriver också verksamhet för unga brottsoffer respektive unga lagöverträdare.

Maria Ungdomsenhet är stadens centrala enhet för ungdomar upp till 20 år som har en missbruksproblematik eller som befinner sig i riskzon för missbruk. Enheten bedriver även uppsökande verksamhet. Uppdraget är att komplettera stadsdelsnämndernas arbete med denna målgrupp.

Behandlingsenheten för alkohol- och narkotikaberoende ansvarar för råd och stöd till alkohol- och narkotikamissbrukare över 18 år. Verksamheten är ett komplement till stadsdelsnämndernas missbruksvård. Man ägnar särskild uppmärksamhet åt unga missbrukare och de som inte tidigare sökt missbruksvård.

PUMAN (Projektet unga med risk att utveckla ett alkohol- eller narkotikaberoende) är ett projekt för unga mellan 18 till 28 år. Projektet pågår åtminstone under 2005 och finansieras delvis av MOB (Mobilisering mot narkotika) och tillhör organisatoriskt Precens.

Inom Stockholms stad finns idag 13 ungdomsmottagningar som drivs av stadsdelsnämnderna och Stockholms läns landsting gemensamt eller enligt överenskommelse med den ena huvudmannen (11 stycken), utbildningsnämnden (Stockholms skolors ungdomsmottagning) samt Stockholms Stadsmission (Gamla stan). Gemensamma rekommendationer har utarbetats av staden och Stockholms läns landsting kring målgrupp och innehåll i verksamheterna vid mottagningarna.

Det övergripande målet för mottagningarna är att främja fysisk och psykisk hälsa, stärka identitetsutvecklingen samt att förebygga oönskade graviditeter och STI (STI – Sexually transmitted infections). Målgruppen är ungdomar och unga vuxna upp till 23 års ålder, med undantag för Stadsmissionens ungdomsmottagning som har den övre åldersgränsen vid 25 år. Enligt Socialstyrelsens lägesrapport vänder sig ungdomar gärna till ungdomsmottagningarna vid behov av hjälp.

Inom socialtjänstförvaltningen finns det skyddade boendet Kruton för flickor 13 – 20 år som behöver skydd till följd av hedersrelaterat förtryck samt Stöd- och rådgivningscenter för flickor/unga kvinnor med utländskt ursprung.

Kriscentrum för kvinnor arbetar med kvinnor med eventuella barn, som varit utsatta för fysiskt, psykiskt och sexuellt våld av en närstående man. Där finns skyddat boende, jourtelefon dygnet runt och samtalsmottagning för våldsutsatta och våldtagna kvinnor.

Frivilligorganisationernas insatser

Staden ger genom socialtjänstnämnden bidrag till föreningar/ organisationer som arbetar med barn och ungdomar i utsatta situationer. Pengar beviljas bland annat till föreningar som arbetar med att se till att barnen och ungdomarna har ett alternativt nätverk när föräldern/ föräldrarnas omvårdnad brister.

Följande föreningar/organisationer, som arbetar med ett barnperspektiv och ger barn och ungdomar stöd och skydd, erhåller pengar genom socialtjänstnämnden: Ersta Diakonisällskap Vändpunkten för arbete med barn och ungdomar med missbrukande föräldrar individuellt eller i grupp, Källan för grupparbete med barn och ungdomar med psykiskt sjuka föräldrar, Bryggan för sitt arbete med barn och ungdomar med frihetsberövade föräldrar och Barnens Rätt i Samhället (BRIS) för sitt arbete med barn och ungdomar i akuta situationer.

Socialtjänstnämnden ger också ekonomiskt stöd till föreningar som arbetar med ungdomar som lever i patriarkala familjer och utsätts för hedersrelaterat våld. Föreningar som erhåller pengar är Terrafem, Kvinnors nätverk, Kvinnors Rätt, Somaya och Elektraprojektet på Fryshuset.

Ytterligare föreningar som riktar sig till ungdomar och unga vuxna och får ekonomiskt stöd är följande: Tjejzonen som bland annat erbjuder telefonjour, tjejgrupper och stödsamtal. Stödcentrum för incest vänder sig till kvinnor över 18 år som utsatts för sexuella övergrepp som barn. Föreningen Hopp erbjuder stöd till pojkar/män och kvinnor som utsatts för sexuella övergrepp som barn.

Förvaltningens synpunkter

Förvaltningen anser att motionärerna tar upp en angelägen frågeställning om hur ungdomar och unga vuxna ska få tillgång till stöd från samhället när problem uppstår. Dagens samhälle är komplext och det kan vara svårt att hitta rätt hjälp. Idén att samla alla resurser som man gör på Ungdomshälsan i Umeå är tilltalande.

Förutsättningarna för att förverkliga denna vision ser emellertid olika ut och det är inte självklart att det som passar i Umeå fungerar lika bra i Stockholm. Av den redovisning som lämnats ovan framgår att det inom staden finns många insatser som riktar sig till ungdomar och unga vuxna. Att samla företrädare för alla dessa verksamheter på samma ställe framstår som en omöjlig uppgift. En resurssamling för unga är på gång inom staden då man har beslutat undersöka förutsättningarna att utveckla s.k. navigatorcentra för unga. Syftet är att förbättra stödet till de mest utsatta ungdomarna och att på sikt minska ungdomsarbetslösheten.

Däremot är det angeläget att det inom de olika verksamheterna finns kunskap om vilka andra resurser som finns inom staden så att man kan fånga upp andra behov än de man själv kan tillgodose och länka över till annan verksamhet. Det är viktigt att man samverkar och att det finns nätverk som träffas och utbyter erfarenheter.

Förvaltningen vill också understryka vikten av föräldrarnas ansvar för sina ungdomar. I Socialstyrelsens lägesredovisning framgick också att ungdomar

vänder sig till sina föräldrar vid behov av hjälp och att föräldrarna är förebilder för vart man vänder sig i samhället.

Skolans betydelse för barn och unga kan inte nog framhållas. Det är avgörande för barn och ungdomars utveckling att skolan fungerar bra. Med en skola som fungerar för alla barn och ungdomar minskar behovet av stödinsatser inom alla områden.

Bilaga

Motion av Abit Dundar m.fl. (fp) om förutsättningar för att inrätta en ungdomscentral